

# Sodan ääniä

Venäjän aloittaman hyökkäyssodan monimuotoiset ja absurditkin seuraukset jatkuvat. Tämän numeron teemana on Ääni, ja sota aina muuttaa sitä, mitä ääniä kuulemme paremmin. Venäläinen oppositiomedia *Važnyje istorii* julkaisi maaliskuussa YouTubessa lyhytelokuvan *Sodan äänet*, joka tarjoaa moniäänisen kuvan sodan alkuvuikoista. Siinä Venäjän ulkoministeriön tiedottaja Marija Zaharova vitsailee helmikuun puolivälissä myöhästyneensä tiedotustilaisuudesta, koska ”piti ensin selvittää, hyökkäämmekö vai emmekö hyökkää. Emme hyökkää.” Kuten tiedämme, toisin kävi, ja seuraavissa kuvissa ukrainalaiset lapset jo kertovat etteivät haluaisi kuolla.

Muun Venäjän oppositiomedian tavoin myös *Važnyje istorii* on joutunut maanpakoon ja pääsy sen verkkosivuille Venäjältä on estetty. Jos oppositiomedian oli vaikea saada ääntään kuuluville Venäjällä jo ennen sotaa, nyt sen suu on tukittu lähes täysin. Moni on siirtänyt toimintansa Latviaan, mutta viimeisin kehitys osoittaa, ettei toiminta sielläkään ole helppoa. Latvian viestintäneuvosto päätti ottaa Venäjältä paenneen *Dožd*-televisiokanavan toimiluvan pois, ja kahdeksantena joulukuuta kanavan televisiolähetykset päättyivät. *Dožd* jatkaa toimintaansa YouTubessa, mutta sen rahoitustilannetta päätös heikentää huomattavasti. Latvian vanavedessä myös Liettua ja Viro kiirehtivät nopeasti kieltämään kanavan toiminnan. Ukrainassa se on ollut kielletty jo vuodesta 2017. Perusteena oli kartta, jossa Krimin niemimaa oli merkattu Venäjään kuuluvaksi.

Venäjän opposition äänen ei soisi tyystin katoavan, sillä *Novaja gazeta*n, *Meduzan* ja edellä mainittujen verkkomedioiden kaltaisilla toimijoilla on kaikesta huolimatta yhä miljoonittain yleisöä Venäjällä. Ilman niitä sodan ääneksi siellä jäävät yksinomaan propagandistit ja heidän myötäilijänsä. Latvian päätöstä voi kyllä ymmärtääkin. *Dožd* on esimerkiksi näyttänyt Latvian televisiossa karttaa, jossa Krim oli merkitty Venäjään kuuluvaksi, puhunut Venäjän asevoimista ”meidän armeijanamme”, eikä se ole saanut latviankielisiä tekstityksiä sujumaan. Viimeinen pisara oli kanavan juontajan nähtävästi harhaanjohtava maininta, että *Dožd* olisi auttanut varusteiden toimittamisessa rintamalla surkeissa oloissa oleville venäläisotilaille. Latviassa tulkitaan, että venäläiset toimittajat elävät valtaa vastustavasta asemastaan huolimatta yhä maailmassa, jossa Venäjän asema on erityinen eikä muiden kansojen kärsimystä ymmärretä tarpeeksi. Selvää lieneekin, että Venäjän opposition motiivit vastustaa vallanpitäjiä ovat toiset kuin lännessä.

Tämän numeron vertaisarvioidut artikkelit lähestyvät Ääni-teemaa monista näkökulmista. Eemil Mitikka tarkastelee artikkelissaan sitä, ketkä kannattavat hyökkäyssotaa Venäjällä. Aineistonaan hän käyttää niin valtiollisten mielipidetutkimuslaitosten kuin poliittista oppositiota edustavien tutkimusprojektien kyselytutkimuksia meneillään olevasta sodasta. Kaikkien

tutkimusten mukaan sodan kannatus Venäjällä näyttää olevan hyvin laajaa. Vaikka näiden kyselytutkimusten luotettavuuteen ja yleistettävyyteen liittyykin ongelmia, kuten esimerkiksi matalat vastausprosentit, Mitikka osoittaa, että niistä voi silti tehdä valideja havaintoja. Tutkimuksen perusteella tyypillinen sotaa kannattava venäläinen voisi olla iäkäs mies, jonka taloudellinen tilanne on suhteellisen hyvä ja joka katselee paljon televisiota.

Toisessa vertaisarvioidussa artikkelissa Sami Suodenjoki sukeltaa 1900-luvun alkupuoliskolle tarkastellen *Vapaa Venäjä* -nimisen marssilaulun historiaa Suomessa sellaisena kuin se näyttäytyy aikalaislehdissä ja muistitiedossa. Marssin sävel perustuu Venäjällä ennen ensimmäistä maailmansotaa sävellettyyn *Slaavittaren jäähyväisiin*, mutta toisin kuin Venäjällä, Suomessa se liitettiin neuvostokommunismiin. Äänilevyjen leviämisen myötä merkitykset tosin muuttuivat, kuten Suodenjoki esittää. Laulun sävel saattaa olla joillekin tuttu myös Mihail Kalatozovin elokuvasta *Kurjet lentävät* (1957).

Numeron kolmesta esseestä ensimmäisessä Ida Österberg käy läpi vuoden 2022 Euroviisujen värikkäitä tapahtumia erityisesti Ukrainan ja Venäjän osalta ja pohdiskelee eurooppalaisen viisuyleisön äänestyskäyttäytymistä. Vaikka ammattilaisraati ei Ukrainaa edustaneen Kalush Orchestran esitystä korkealle arvostanutkaan, nostivat ympäri Euroopan sataneet äänet Ukrainan kolmatta kertaa viisuvoittajaksi. Österberg vastaa siihen, äänestimmekö vain sympatiasta Ukrainan kansan kärsimyksiä kohtaan vai oliko takana jotain muutakin. Sasha Mäkilä taas valottaa suomalaisten kapellimestarien saamaa venäläistä opetusta esittelemällä sekä Neuvostoliitossa tai Venäjällä opiskelleita kapellimestareita että niitä, jotka ovat saaneet oppinsa Venäjältä Suomeen saapuneilta opettajilta. Selvitys osoittaa, että vuorovaikutusta on ollut yllättävänkin paljon. Aiheessa riittäisi varmasti aineksia syvällisempäänkin tutkimukseen. Kolmannessa esseessä Larisa Kangaspuro esittelee niitä toimenpiteitä, joita Venäjällä on tehty jotta naisvangit sopeutuisivat tuomionsa jälkeen yhteiskuntaan sekä tähän prosessiin liittyviä ongelmia. Esseen ovat suomentaneet Helsingin yliopiston Kääntämisen ja tulkkauksen maisteriohjelman opiskelijat.

Numeron molemmat kolumnit ovat hyvin ajankohtaisia. Margarita Zavadsкая arvioi niin sanotun ”älykkään äänestämisen” merkitystä Venäjän duuman vaaleissa 2021. Meri Kulmala ja Anna Fomina taas pohdiskelevat Venäjän hyökkäyssodan vaikutusta pohjoismaiseen tutkimusrahoitukseen. Taideosastolla Adel Kim haastattelee Saksassa asuvaa venäläislähtöistä ja sotaa vastustavaa valokuva-, ääni- ja videotaiteilijaa Mikhail Tolmachevia, joka käsittelee töissään muun muassa valokuvien akustista potentiaalia. Hänen mukaansa valokuviiin liittyy aina äänikokemus. Haastattelussa ja kuvissa saamme tutustua erityisesti kahteen Tolmachevin työhön, joista toinen käsittelee Solovetskin vankileiriä ja toinen neuvostopropagandaelokuvaa. Työnsä *Sodan äänet* taiteilija onnistui ujuttamaan Venäjän asevoimien museon näyttelyyn.

Numeron päättävät Gustaf Olssonin väitöskirja venäjän kielen uusien lainaverbien aspekteista, Piia Einosen arvostelu Tiina-Maija Lehtosen ja Laila Tarpilan kirjasta *Tutkimaton Boris Sirpo ja Viipurin musiikin menestystarina* sekä Jonna Alavan ja Santeri Kytönevan katsaus vuoden 2022 Aleksanteri-konferenssista, joka ensimmäistä kertaa kolmeen vuoteen järjestettiin läsnäolotapahtumana.

*Idäntutkimuksen* lukijakysely keräsi kiitettävästi vastauksia, mistä kiitokset kaikille osallistuneille! Vaikka vastaajat olivatkin pääosin varsin tyytyväisiä lehden nykyiseen ole-mukseen, auttavat kyselyn tulokset toimitusta kehittämään lehteä yhä paremmin lukijoiden odotuksia vastaavaksi.

Lopuksi haluan vielä muistuttaa alkamaisillaan olevan vuoden numeroista, joihin kaikkiin ehtii vielä lähettää tekstejä. Ensimmäisenä ilmestyvään Ukraina-numeroon ei vertaisarvioituja

artikkeleita enää oteta vastaan, mutta esseitä, keskustelunavauksia, kirja-arvosteluja, haastatteluita ja ajankohtaisjuttuja ehtii lähettää tammikuun 13. päivään asti. Vuoden toinen numero on teemaltaan vapaa, ja sinne voi lähettää juttuehdotuksia laajalla otteella. Kolmannen numeron teema on Raha, ja neljännen numeron teema Tieto ja valta kutsuu pohtimaan uudelleen vakiintuneita käsityksiä itäisen Euroopan yhteiskunnista ja historiasta. Kirjoitusehdotusten takarajat löydät lehden sisäkannesta.

Päättävä vuosi on ollut kovin raskas. Toivotaan kevyempiä aikoja alkavalle vuodelle!

Helsingissä 16.12.2022



Mika Perkiömäki